

Εἶδον ἐν ἑλληνικαῖς χώραις κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους ἀποστόλους ξένων πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συμφερόντων, ἐπιζητοῦντας παντὶ τρόπῳ τὸν προσηλυτισμόν, ἄρα τὴν ἐθνικὴν ἐξόντωσιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Οἱ καθ' ἡμᾶς ὑπατοὶ ἀδιαφοροῦσι πρὸ τοῦ θράσους τῶν ξένων, τοῦ ἐκδηλουμένου ἐκ περιτροπῆς ἔν τε τῇ ἐλευθέρᾳ καὶ τῇ ἀλυτρώτῳ πατρίδι. Πολλοὶ ἐκ τῶν λεγομένων Ἑλλήνων δὲν διστάζουσιν, ἐξ ἀκρισίας καὶ ἐπιπολαιότητος, νὰ περιθάλλωσι τοὺς ὄφεις τούτους, προθύμους ἐν δεδομένη στιγμῇ νὰ ἐγγύσωσι τὸ δηλήτηριον τοῦ μίσους καὶ τοῦ θανάτου κατὰ τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Τούτους τοὺς ἀποστόλους ὀφείλομεν νὰ μιμηθῶμεν, νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν ἀνθελληνικὴν αὐτῶν ἐνέργειαν, νὰ καταστήσωμεν ἐκ ποδῶν, νὰ περιφρουρήσωμεν τὸ πάτριον ἔδαφος. Πράττοντες οὕτω θέλομεν ἐπιτύχη, διότι ἡμεῖς ὑπερέχομεν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν, ὃ δὲ λόγος τοῦ κηρύγματος ἡμῶν εἶνε λόγος ἐλευθερίας καὶ ἀληθείας.

Κηρύξατε αὐτὸν ἀνὰ πάντας τοὺς ὀμαιμόνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ τοιούτους τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, πάντες σεῖς, οἱ ἄξιοι τοῦ ὀνόματος Ἑλληνας. Συγχρόνως καταπολεμήσατε τοὺς ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἑλληνισμοῦ — τὴν ἀπάθειαν, τὸν δισταγμόν, τὸν τυφόν, τὴν ξενολατρείαν, τὸν κοσμοπολιτισμόν, ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ξένους, τοὺς ἐπιβουλεύοντας τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν ὑπόστασιν, οἵτινες εἶνε ἐπικινδυνώτεροι τῶν ἐσωτερικῶν πολεμίων. Ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι ἡ νίκη κατὰ τῶν πρώτων θέλει ἐπενέγκη τὴν κατὰ τῶν δευτέρων νίκην. Παρὰ τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ ἀδράνειαν καὶ ἀπαγοήτευσιν, ὃ ἐξαφανιζόμενος ὅσον οὐπὼ ἀπὸ τῶν δέλτων τῆς ιστορίας αἰῶν δὲν ἀπέβαλεν ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἀρχικὸν χαρακτῆρα. Ὑπάρχουσιν ιδεώδη, αἰδία ἐν τῷ βίῳ τῆς ἀνθρωπότητος, τοιαῦτα παραμένοντα ἐν πάσῃ αὐτῆς κρίσει καὶ συν-

ταράξει. Τὰ ιδεώδη ταῦτα καλεῖσθε ν' ἀνεύρητε καὶ νὰ περι-  
αγάγητε ἀνὰ τὴν ἱεράν ὑμῶν ἐκστρατεῖαν πρὸς κατίσχυσιν τῶν  
ἀρχῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ πατρίς, ἡ ἐλευθερία, ἡ ἐπιστήμη,  
πάντα ταῦτα εἶνε ιδεώδη, ἔμφυτα τῇ ἑλληνικῇ ψυχῇ, ἧτις  
καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐσχάτης καταπτώσεως οὐδέποτε ἐπαύ-  
σατο θεραπεύουσα αὐτὰ καὶ καλλιεργοῦσα. Ἡ εὐρωπαϊκὴ  
κοινωνία εὐφροσύνως θέλει εἰσακούσῃ τὸ ἑλληνικὸν κήρυγμα,  
ὅπως ἤκουσεν αὐτὸ καὶ ἐθερμάνθη. ἀρχομένου τοῦ αἰῶνος. Θὰ  
αἰσθανθῇ ἴσως τὸν αὐτὸν ἐνθουσιασμόν, θὰ καταληφθῇ ὑπὸ τῆς  
αὐτῆς γοητείας, ὑφ' ἧς κατελαμβάνετο, μανθάνουσα τὰ ἀπαρά-  
μιλλα τρόπαια τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Βότσαρη, τοσοῦτων ἄλ-  
λων ὑπερφυῶν ἀγωνιστῶν τῆς ἐθνικῆς ιδέας τοὺς ἄθλους,  
οἷους παρέδιδεν εἰς τὴν ἀθνασίαν καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν ἀν-  
θρωπίνων γενεῶν ἢ εὐρωπαϊκὴ μαῦσα, ἀντλοῦσα τὰς ἐμπνεύσεις  
αὐτῆς ἀπὸ τῆς μεγάλης ὅσον καὶ ἀσπροδοκῆτου ἐμφανείας  
ἐκ νέου τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ σταδίου τῆς ἱστορίας.

Ἡ Ἑλλάς ἀπέριψεν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν κονιορτὸν τοῦ τά-  
φου· τὸ ὑπερφυῆς μυστήριον, ὃ περ ἐπὶ αἰῶνας ἐρρέμβάζον  
οἱ προφῆται καὶ οἱ ὀπτασιασταὶ τῆς ἀναγεννήσεως, ἐσα-  
φηνίσθη ἐπὶ τέλους· ὁ μέγας πόθος ἐπραγματώθη. Ἡμεῖς οἱ  
Ἕλληνες ἔχομεν καθῆκον νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἀναγέννησιν  
ταύτην, νὰ καλλιεργήσωμεν τοὺς καρπούς αὐτῆς, νὰ πορι-  
σθῶμεν τοὺς χυμούς τῆς νέας ζωῆς. Τοιαύτη πατρίς, τοιαύτη  
ιδέα δὲν δύναται, οὐδ' ὀφείλει νὰ ἐμπνέῃ τὸν δισταγμόν.  
Ἐχομεν καθῆκον νὰ ὑπηρετήσωμεν αὐτῇ, νὰ ὑπακούσωμεν,  
νὰ μεταδώσωμεν τὸν λόγον αὐτῆς, κηρύττοντες καὶ ἐκτελοῦν-  
τες. Κρατοῦντες ἀνὰ χεῖρας τὸ μέγα βιβλίον τῆς Ἑλλάδος,  
ὃ περ εἶνε τὸ κατ' ἐξοχὴν βιβλίον τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς, ἀν-  
τλοῦντες ἐξ αὐτοῦ προσήκοντα μαθήματα καὶ διδάγματα,  
θέλομεν προσατενίσῃ τοὺς ὀρίζοντας τοῦ μέλλοντος, ἐμπνεο-

μένου ὑπὸ τοῦ παρελθόντος καὶ συνεχίζοντος τὴν μεγάλην αὐτοῦ παράδοσιν.

Τοιοῦτο εἶνε τὸ ἐπιβαλλόμενον εἰς πάντας σήμερον καθῆκον· οὐδεὶς δύναται νὰ διστάσῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, καὶ πρωτίστως, ἐπαναλαμβάνω πάλιν, σεῖς οἱ νέοι, οἱ ὑπὲρ πάντας τοὺς λοιποὺς Ἕλληνας ἔχοντες ἐν τοῖς στέρνοις ὑμῶν τὴν ὑπέροχον πρὸς πραγμάτων τῶν ἐθνικῶν ιδεῶν δύναμιν, δι' ἧς θέλετε παρασύρῃ εἰς τὸ ἔργον ἄρωγους τοὺς διστάζοντας καὶ τοὺς ἀπιστοῦντας. Θέλουσι σᾶς ἀντιτάξῃ οὗτοι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, τὸ δυσχερὲς τῆς πραγματώσεως, τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν δυνάμεων πρὸς ἐπιτέλεσιν τοῦ μεγάλου σκοποῦ, θέλουσι σᾶς ὑποδείξῃ τοὺς κραταιοὺς ἐχθροὺς, τοὺς ἀντιτιθεμένους ἡμῖν καὶ καταπολεμοῦντας ἀπὸ τινος χρόνου τὴν ἐθνικὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ δι' ὅλων τῶν θεμιτῶν καὶ ἀθεμίτων μέσων. Μὴ καταπλαγῆτε καὶ ὑποχωρήσητε ἐκ τῶν ἀντιρρήσεων τούτων, αἵτινες μαρτυροῦσιν ὀλιγοψυχίαν καὶ σφαλερὰν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων. Δύνασθε, ἔχοντες ἀνά χειρὰς τὰς ἀθανάτους δέλτους τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὴν σύγχρονον αὐτοῦ κατάστασιν, ν' ἀντικρούσητε τοὺς ἀπαισιοδόξους τοῦ μέλλοντος. Ἔχετε πάντα τὰ πρὸς τοῦτο μέσα· ἀλλὰ πρωτίστως ἔχετε μεθ' ὑμῶν πρόχειρον μέσον, τὴν δύναμιν ἐκείνην, ἥτις ἐνοικεῖ ἐν τοῖς στέρνοις τῆς νεότητος κατ' ἐξοχὴν καὶ ἥτις μόνη δύναται νὰ κατορθώσῃ ὅτι ἤθελον διστάσῃ καὶ δειλιάσῃ οἱ πλείστοι τῶν πρεσβυτέρων.

Ἐν τῇ ἱερᾷ ταύτῃ ἀποστολῇ, ἣν θᾶπτον ἢ βράδιον θέλετε ἀναλάβῃ, ἔχετε ἐπίσης ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ μέγα ἐθνικὸν κήρυγμα, οὐ εἴσθε οἱ μεμυημένοι καὶ οἱ ἀπόστολοι, δὲν ἀφορᾷ μόνον εἰς τοὺς ὁμοφύλους καὶ τοὺς ὁμαίμονας, τοὺς ἀναμένοντας παρ' ἡμῶν σωτηρίαν καὶ ἀνόρθωσιν. Δὲν θέλετε μόνον συντελέσῃ εἰς τὸν ἐξαγνισμὸν καὶ τὴν κάθαρσιν τῆς ἑλληνι-



κῆς φυλῆς, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν αὐτῆς, ἀπολεσάσης ζώπυρά τινα ἠθικῆς ἰσχύος. Ἔχει ἀνάγκην τῆς συνδρομῆς ὑμῶν τὸ ἔθνος, ἀλλ' ἐπίσης ἔχουσιν ἀνάγκην τοιαύτην καὶ ἄλλοι λαοί, μεθ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς Χερσονήσου, συμβιοῦντες, μετασχόντες ἐπὶ αἰῶνας τῶν ἡμετέρων περιπετειῶν καὶ συμφορῶν, δι' ἐλαχίστης δ' ἐνεργείας προθύμων νὰ παρακολουθήσωσι τὴν καθολικὴν ἀναγέννησιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, μεθ' οὗ δὲν θὰ ἐδίσταζον ν' ἀποτελέσωσιν ἐνιαίαν δύναμιν πρὸς καταπολέμησιν τῶν ἐπιβουλῶν κοινῶν, ἡμῶν τε καὶ τούτων, πολεμίων. Καὶ πρὸς τούτους θέλετε προσενεχθῆ ὡς πρὸς ὁμοφύλους, διότι μονονουχὶ τυγχάνουσι τοιοῦτοι, ἕνεκα τῆς μακρᾶς κοινῆς συνεργασίας. Σᾶς εἶπον ἤδη, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς ἐπὶ αἰῶνας διετέλει τὸ κοινὸν πρόγραμμα καὶ κήρυγμα λαῶν, μὴ συνδεομένων μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῆς αὐτῆς γλώσσης καὶ τῶν αὐτῶν παραδόσεων, ἀλλὰ συντυχόντων καὶ συνεργασθέντων ἐν τῇ νεωτέρᾳ ιδέᾳ τοῦ ὀρθοδόξου Χριστιανισμοῦ, ἣτις ἐπίσης εἶνε ἑλληνικὴ ιδέα. Ἔχω στερρὰν τὴν πεποίθησιν, ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι δὲν θέλουσιν ἀκούσῃ τὸ κήρυγμα ὑμῶν ἀδιαφόρως, ἢ ἐχθρικῶς· ἄλλως τε δὲν εἶνε ξένον αὐτοῖς ὑπὸ πλείστας ἐπόψεις. Διὰ τοῦ κηρύγματος τούτου ἐξημερώθησαν καὶ ἐξεπολιτίσθησαν· τοῦτο ἀπεκάλυψε τὴν ἠθικὴν αὐτῶν φύσιν, παρεμύθησεν ἐν ἡμέραις δυστυχίας, δι' αὐτοῦ ἀντέστησαν εἰς τὸν πειραρμὸν τῆς ἀλλαξοπιστίας, προκρίναντες πολλάκις ταύτης τὸν θάνατον. Ἀπὸ τινος χρόνου οἱ λαοὶ οὗτοι κυμαίνονται μεταξὺ διαφόρων προσηλυτιστικῶν ἐνεδρῶν καὶ ἐπιβουλῶν· κατελήφθησαν ἴσως ἐκ δισταγμοῦ πρὸς τὸ μέλλον αὐτῶν καὶ τὴν φυλετικὴν ὑπόστασιν. Ἄλλ' ἀρκεῖ ὁ λόγος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἵνα ἐξαγάγη αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἀμφιβολίας καὶ καταστήσῃ ἡμετέρους φίλους καὶ συμμάχους. Μελετήσατε ἐπισταμένως τὴν τοιαύτην

ἐνέργειαν ἐπὶ τῶν ἀλλοφύλων· ἀναλάβετε αὐτὴν ἐρρωμένως καὶ μετὰ πίστεως, ἔστε δὲ βέβαιοι, ὅτι θέλετε ἐκτελέσει τὴν ἀποστολὴν ὑμῶν ἐπιτυχῶς. Ἡ πατρὶς θέλει κηρύξει ὑμᾶς ἀξίους τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης.

Ἡ πλήρης ἀναγέννησις καὶ ἀποκατάστασις τοῦ Ἑλληνισμοῦ· ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐνότης τῶν διεσπασμένων ἑλληνικῶν ομάδων· τοιοῦτο εἶνε τὸ κήρυγμα, τὸ ἐπιβαλλόμενον εἰς πάντας ὑμᾶς, ἀγαπητοὶ ἑλληνόπαιδες. Νέοι καὶ γέροντες, ἀξιοὶ νὰ λεγώμεθα Ἕλληνες, δὲν ἔχομεν ἄλλην ὑποχρέωσιν ἐν τῷ βίῳ, ἢ ταύτην καὶ μόνην, ν' ἀποδώσωμεν τῷ ἑλληνικῷ κόσμῳ τὴν ἐνότητα αὐτοῦ, ἀλλ' ἅμα καὶ τὴν δύναμιν, τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην περιωπὴν, ἣτις προσήκει λαοῖς μεγαλουργοῖς καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ μεγάλων προτερημάτων πεπροικισμένοις· νὰ δημιουργήσωμεν τὴν νέαν Ἑλλάδα, ἀρχομένου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος, τὸ ἔργον, ὃ περ προπαρεσκευάζετο μὲν ἀπὸ μακροῦ χρόνου, ἀλλ' ἔσχε τὴν πρώτην ἐμφάνειαν καὶ πραγμάτωσιν κατὰ τὸν δέκατον ἕνατον αἰῶνα. Φεῦ! ἡ μεγάλη ὄπτασις τοῦ Ρήγα καὶ τῶν Φιλικῶν ἀναμένει ἀκόμη τὴν γενεάν, ἣτις θὰ δώσῃ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς αὐτὴν σάρκα καὶ ὀστᾶ. Οἱ καιροὶ δὲν ἀναμένουσιν, ἡ δὲ γενεὰ ἡμῶν καθῆκον ἔχει, ἐν τῷ ὑπολειπομένῳ διαστήματι τοῦ χρόνου, νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτῶν μετὰ τῆς ἰδίας πίστεως καὶ αὐτοθυσίας. Ἡ Ἑλλάς δὲν ἐγήρασεν, οὐδ' ἐξεφυλίσθη, οὐδὲ εἶπε τὸν τελευταῖον λόγον τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς ὑπάρξεως· κατελήφθη ἔκ τινος κοπώσεως ἴσως, ἕνεκα τῶν τελευταίων ἀγώνων, περιπετειῶν καὶ ἀτυχημάτων, ἀλλ' ἐν συνόλῳ δὲν ἐξηντλήθησαν, οὐδ' ἀπεξηράνθησαν οἱ χυμοὶ πάσης ζωτικῆς ἐνεργείας. Ἐσπατάλησε δυνάμεις τινάς, ἀλλὰ δὲν εἶνε δυσχερὴς καὶ δυσεπίτευκτος ἡ περισυλλογὴ, ἀρκεῖ νὰ τὸ θελήσωμεν ἡμεῖς, οἵτινες κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἀντιπροσω-

πεύομεν τὴν ιδέαν αὐτῆς, ἣτις μόνη δύναται νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ ἀηττήτους.

Μία ἐκ τῶν νόσων τοῦ φθίνοντος τούτου αἰῶνος ὑπῆρξε καὶ ἡ ἀπαισιοδοξία, προβᾶσα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους μέχρι τῆς ἀρνήσεως πάσης ἠθικῆς καὶ πραγματικῆς ἀρχῆς, ἐφ' ἧς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου εἶχεν ἐγείρῃ τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς οἰκοδόμημα ἡ ἀνθρωπότης. Ἡ ἀρνήσις αὕτη προέβη ἐπὶ τέλους μέχρι τῆς ἀμφισβητήσεως καὶ τῆς ιδέας τῆς πατρίδος. Ἀποδέχονται δὲ ταύτην οὐχὶ μόνον οἱ ἐκ φύσεως καὶ ἐξ ἀνατροφῆς πάσχοντες καὶ ἐκπεφυλισμένοι, οἱ πρόθυμοι ἐκάστοτε, ὡς ἐκ τῆς ἰδίας ψυχικῆς καταστάσεως καὶ ταλαιπωρίας, νὰ τείνωσι προσεκτικὸν οὖς εἰς πᾶν πονηρὸν κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξηχρειωμένοι ἐκεῖνοι καὶ διεφθαρμένοι, οἵτινες προορίζουσι πάντα τὸν ἠθικὸν αὐτῶν κόσμον καὶ πᾶσαν εὐημερίαν ἐντὸς τῆς σφαίρας τοῦ Ἑγώ. Ὡς σᾶς εἶπον καὶ ἄλλοτε, ἔστε ἀμείλικτοι πρὸς τοὺς τοιούτους. Θέλετε συναντήσῃ αὐτοὺς ἀνὰ πᾶν βῆμα διστάζοντας, χλευάζοντας, ὑβρίζοντας, παρεμβάλλοντας ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ὑμῶν πᾶσαν δυνατὴν δυσχέρειαν. Μὴ ὑποχωρήσητε πρὸ τῶν τοιούτων, οἵτινες δὲν εἶνε μόνον ἐχθροὶ καὶ προδόται τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐχθροὶ καὶ ἀποστάται παντὸς ἠθικοῦ νόμου, πρόθυμοι ν' ἀποστατήσωσι καὶ πάλιν, εὐθύς ὡς ἤθελον ἐπιβάλη τοῦτο τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα. Δὲν δύνασθε νὰ προσενέγκητε μείζονα ὑπηρεσίαν πρὸς τὴν ιδέαν, ἣν καλεῖσθε νὰ ὑπηρετήσητε, ἢ κηρυττόμενοι ἐχθροὶ ἀδιάλλακτοι παντὸς ἀπάτριδος, κηρύττοντες αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ νόμου. Προσπάθησατε ν' ἀποσπάσητε αὐτὸν ἀπὸ τῆς ψυχοφθόρου καταστάσεως, ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ὁποίας διατελεῖ, ἀλλ' ἐν ἡ περιπτώσει καθίσταται τοῦτο ἀδύνατον, μὴ διστάσητε νὰ πολεμήσητε αὐτὸν παντὶ τρόπῳ μετὴν πεποιθήσιν, ὅτι ἐδείχθητε ἄξιοι τῆς ὑμετέρας ἀποστολῆς



πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ τάσσω τὴν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν ὑλικὴν ἀπόλαυσιν ὑπεράνω τῶν ἠθικῶν ὑποχρεώσεων εἶνε ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῆς ἀρετῆς, οὐδεὶς δ' ἐπιβουλότερος καὶ μυσαρώτερος τοῦ κηρύσσοντος ἔργῳ τε καὶ λόγῳ ὡς ἐκδήλωσιν προόδου καὶ ἐλευθερίας τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς πατρίδος καὶ τὴν περιφρόνησιν τῶν οἰκογενειακῶν παραδόσεων. Περὶ τὴν ἐθνικὴν ὑμῶν σημαίαν, περὶ τὸ κήρυγμα ὑμῶν καλέσατε πάντα τίμιον Ἕλληνα, διατεθειμένον ν' ἀγωνισθῆ ὑπὲρ τῶν ἰδεῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Διδάξατε, ὅτι ἡ πατρίς δὲν εἶνε χιμαιρικὴ καὶ ἀφηρημένη ἔκφρασις, ἀλλὰ ζῶσα δύναμις, σκοπίμως ἐν τῷ βίῳ ὀργανωμένη, ἧς ἄνευ οἱ εὐγενέστατοι καρποὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους σήπονται καὶ πίπτουσιν ἀπὸ τοῦ δένδρου τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, πρὶν ἢ ὠριμάσῃ καὶ θρέψῃ τὴν γενεάν, ἧτις ἐκ τῶν σπλάγχχνων αὐτῆς ἐξῆλθεν. Ὅχι ἡ πατρίς δὲν εἶνε δεισιδαιμονία, μορμολύκειον, ἐκφοβίζον τοὺς δειλοὺς καὶ προληπτικοὺς χαρακτῆρας, ἀλλ' εἶνε αὐτὴ ἡ ὑπερτάτη ἰδέα τῆς ἠθικῆς ἐλευθερίας, δι' ἧς μόνης ὁ ἄνθρωπος ἐκπληροῖ τὴν ἑαυτοῦ ἀποστολήν, καθιστάμενος γενεσιουργὸς τοῦ ἀγαθοῦ παράγων ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ βίου.

Πραγματουμένης τῆς γενναίας ταύτης ἀρχῆς, θέλει ἐπέλθῃ ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία. Καὶ ἤδη, κατὰ τὴν ὑπερτάτην ταύτην στιγμὴν τῶν ἐθνικῶν κρίσεων καὶ κινδύνων, καθῆκον ἔχομεν νὰ καλέσωμεν πάντας τοὺς ὁμοεθνεῖς, ὅπου γῆς καὶ ἂν εὕρισκωνται οὗτοι, ἐν τῇ ἐλευθερωθείσῃ ἢ τῇ ἀλυτρώτῳ πατρίδι, ἐν ταῖς πολυαριθμοῖς ἑλληνικαῖς παροικίαις, ταῖς πανταχοῦ τῆς ὑδρογείου σφαίρας εὕρισκομέναις, ἀκμαζούσαις ἢ πιπτούσαις, πιστευούσαις εἰς τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἢ ἀμφιβαλλούσαις, καθῆκον ἔχομεν, λέγω, νὰ καλέσωμεν αὐτοὺς πρὸς τὴν σύμπραξιν εἰς τὸν μέγαν ἐθνικὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν πολυτιμωτάτων ἀγαθῶν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους :

ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐνότητος τῆς μεγάλης πατρίδος. Ἔστω ἡ ἐπίκλησις αὕτη τὸ πρόγραμμα ἡμῶν καὶ ἡ πίστις. Ἀλλά, ὡς εἶπον ἤδη ἐπανειλημμένως, τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν πρέπει νὰ περιορισθῆ μόνον ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκδηλωθῆ διὰ τῶν ἔργων. Ἐν ἀκαταπαύστῳ πραγματικῇ ἐνεργείᾳ ἄς κηρύξωμεν τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἄς ἐπιζητήσωμεν τὴν πραγμάτωσιν αὐτῶν διὰ τῶν ἐπιβαλλομένων ἐν τοιαύταις ἐνεργείαις θυσιῶν. Ἐν ᾧ ἐπικαλούμεθα τὰς περγαμηνὰς τῶν μεγάλων προγόνων ὑπὲρ τοῦ ἔργου ἡμῶν, ἄς ἔχωμεν ὑπ' ὄψει τὴν συμβουλήν, ἣν ἀπηύθυνέ ποτε ὁ Τάκιτος πρὸς τοὺς συγχρόνους αὐτοῦ. Οἱ μεγάλοι ἄνδρες, οἱ ἐκτελέσαντες τὸ καθήκον αὐτῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, δέονται οὐχὶ ἐπαίνων, ἀλλὰ πιστῆς μιμνήσεως . . . Τὴν μίμησιν ταύτην ἀξιῶ παρ' ὑμῶν, τὴν μίμησιν τῆς ἀρετῆς, τοῦ καθήκοντος, τῆς ἐθελοθυσίας. Αὕτη ἄς καταστῆ τὸ ἰσχυρότατον τῶν ὀπλων ἐν τῷ μεγάλῳ, ἀλλ' εὐγενεῖ ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνι.

\*  
\* \*

Σᾶς ἐγκαταλείπω ἤδη. Ὁ λόγος μου περατοῦται ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι ἔσχεν ἀπήχησιν καὶ ἐπίδρασιν ἐν τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ἣτις εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν ψυχὴ τῆς πατρίδος. Αἰσθάνομαι ἐν ὑμῖν, οἵτινες τοσοῦτον εἰσθε ξένοι καὶ ἀνεύθυνοι τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ παρελθόντος, αἰσθάνομαι ἐν ὑμῖν τοὺς ἀντιπροσώπους νέας ἐθνικῆς γενεᾶς, οἵτινες ἐμπεφορημένοι τῆς νέας ιδέας, ἣν ἀνέλαβον νὰ κηρύξω, θέλετε ἐξέλθῃ ἐκ τῆς αἰθούσης ταύτης ἀπόστολοι καὶ μυσταγωγοὶ πρὸς τοὺς ὁμίμονας, τοὺς ἀναμένοντας παρ' ὑμῶν τὴν πρωτοβουλίαν ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους σταδιοδρομίᾳ. Ἔχω πεποιθήσιν, ὅτι θέλετε ἀναδειχθῆ ὑπέρτεροι τῶν πρὸ ἡμῶν ἐξελθόντων



ἐκ τοῦ ἐθνικοῦ πανεπιστημίου ἀποστόλων τῆς ἑλληνικῆς ιδέας.

Ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ καὶ τῇ ἐκτελέσει τοῦ ἐθνικοῦ προγράμματος ἔστω πρὸς μίμησιν ὑμῶν, προσφιλεῖς ἑλληνόπαιδες, ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων προγόνων. Προσπαθήσατε νὰ καταστήτε λόγῳ καὶ ἔργῳ σύγχρονοι αὐτῶν, συμπολίται καὶ συναγωνισταί· νὰ ἐπαναζήσητε τὴν ζωὴν αὐτῶν. Ἐν τῷ ὀργανισμῷ ὑμῶν ὑφίστανται ἀναλλοίωτα καὶ ἀδιάφθορα τὰ συστατικὰ τοῦ αἵματος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, ὧν τὰ μεγαλουργήματα μέχρι τῆς σήμερον διατελοῦσι μοναδικὰ ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἀναπνεέτε τὴν πνοὴν αὐτῶν· σκέπτεσθε καὶ ἐρευνᾶτε τὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὑπὸ τὸν αὐτὸν οὐρανόν, ὑφ' ὃν ἐσκέφθησαν ἐκεῖνοι καὶ ἐτέλεσαν τὸ θαυμάσιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἔργον.

Τί νὰ σοι εἶπω περιπλέον; Ὅποιαν ἄλλην παρακέλευσιν δύναμαι νὰ σοι ἀπευθύνω, νέα γενεά; Τὴν αὐτὴν καὶ πάλιν. Μιμήθητι τοὺς προγόνους σου. Εἶνε τὸ μόνον αὐτῶν ἐγκώμιον, ἐκδηλούμενον οὐχὶ διὰ λόγων, οὐχὶ διὰ μαυσωλείων, δι' οἵασδῆποτε ἐθνικῆς ἀναμνήσεως, ἀλλὰ διὰ τῶν πραγμάτων, ἅτινα τυγχάνουσιν ἢ πιστὴ ἔκφρασις τῆς αἰδίου εὐγνωμοσύνης τῶν ἀνθρώπων. Ὅπου καὶ ἂν σταθῆς, ὅπου καὶ ἂν σκεφθῆς, ἐρείπιον τοῦ παρελθόντος σοὶ ὑπενθυμίζει τὴν δρᾶσιν τῶν γενεῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐκληροδότησαν εἰς σὲ τὴν φήμην αὐτῶν καὶ τὴν δόξαν, ἀλλ' αἵτινες δικαιοῦνται ν' ἀξιῶσι παρὰ σοῦ τὴν μίμησιν. Ὁ βίος ἐκείνων ὑπῆρξε διηνεκῆς ἀγών. Καὶ ὁποῖος ἀγών; Ἀγών ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἐξανθρωπισμοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ἐν Εὐρώπῃ, ἐν Ἀσίᾳ, ἐν Ἀφρικῇ. Ἐπιπτε πολλάκις ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τοῖς ἀγῶσι τούτοις, καθ' οὓς τὸ πνεῦμα ἐμάχετο πρὸς τὴν ὕλην, ἐπιπτεν, ἀλλ' εἶχε σύμβολον τὸν Ἀνταῖον, ἐξεγειρόμενος αὐθις καὶ ἐξακολουθῶν τὸν ἀγῶνα, βέβαιος ὅτι θέλει νικήσῃ. Ἐνίκα ἀληθῶς, διότι

ἐπίστευεν εἰς τὴν ἀδάμαστον δύναμιν, εἰς τὴν ὑπερφυᾶ ἀποστολήν, ἣν ἐπέκλωσεν αὐτῷ ἡ θεία πρόνοια ἐν ταῖς ἀπορρήτοις αὐτῆς βουλαῖς. Ἐν ταῖς νίκαις ταύταις ἐδημιουργήθη ἡ κοσμοϊστορικὴ ἔννοια τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, ἀλλ' ἅμα καὶ ἐπετεύχθη ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Τὴν παρακαταθήκην ταύτην τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας προβάλλω εἰς ἀπόδοχὴν καὶ εἰς μίμησιν, νέα Γενεά, ἂν ἀληθῶς εἴσαι ἀξία τοῦ ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Λάβε αὐτὴν ἀπὸ τῆς κάλπης τῶν ἀθηναϊκῶν τύμβων, ἀπὸ τῆς περικυκλούσης σε ἀτμοσφαίρας, ἀπὸ τῶν περισωζομένων ἐγγράφων ἢ λιθίνων μνημείων τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως. Λάβε αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς σταγόνης τοῦ κύματος τῆς Σαλαμίνας, ἀφ' ἑνὸς ἀνθυλλίου τῶν πεδίων τοῦ Μαραθῶνος ἢ τῶν Πλαταιῶν, ἀφ' ἑνὸς κλάδου, βλαστήσαντος ἐπὶ τοῦ βράχου τῶν Θερμοπυλῶν. Δρέψον τὴν παρακαταθήκην ταύτην ἀπὸ τοῦ Βελεστίνου, ἀπὸ τῆς Ἀγίας Λαύρας, ἀπὸ τοῦ Σουλίου, ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου, ἀπὸ τῆς Ὀσσης, καὶ φέρε αὐτὴν πανταχοῦ, ὅπου ὁ Ἑλληνισμὸς ἀναπνέει, ζῆ, σκέπτεται, ἐνθουσιᾶ, ἀγωνίζεται, μίαν ἰδέαν ἔχων, ἓν αἶσθημα, ἓν πρόβλημα, τὸ πρόβλημα τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ παλιγγενεσίας . . .

Σοὶ εἶπον πῶς δύνασαι νὰ λύσης τὸ πρόβλημα τοῦτο. Λάβε συμπάρεδρον τὴν Ἀθηνᾶν. Εἶνε ἡ θεὰ τῆς σοφίας, ἀλλ' εἶνε συγχρόνως καὶ ἡ θεὰ τῶν πολεμικῶν ἀγώνων. Ἀπὸ τῆς μυστηριώδους Ἀκροπόλεως, ἐφ' ἧς ἀπεκαλύφθη τὸ πρῶτον ἡ δύναμις αὐτῆς, λάβε τὰς ἐμπνεύσεις σου, τὸ φρόνημά σου, τὴν ἐνέργειάν σου· φέρε τὰς ὑπερφυεῖς ταύτας δυνάμεις ἀνὰ πᾶν τὸ ἑλληνικόν, νὰ τὸ φωτίσης, νὰ τὸ κατηχήσης, νὰ τὸ προσηλυτίσης. Ὁ πεπολιτισμένος κόσμος, ὁ πιστεύων ἀκόμη εἰς τὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀναμένει ἀνυπομόνως νὰ ἴδῃ τὴν ἐνέργειάν σου, νὰ ἐκτιμήσῃ αὐτήν, νὰ

ένισχύση. Ἐχθροὶ καὶ φίλοι δὲν θὰ διστάσωσι ν' ἀναγνωρίσωσι τὸ τετελεσμένον γεγονός τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Ἄντιπρόσωποι τοῦ ἑλληνικοῦ γένους, νέοι ἑλληνόπαιδες. Λάβετε μεθ' ὑμῶν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πιστεύοντες εἰς αὐτό, θέλετε ἐμπνεύση ἐπίσης πίστιν εἰς ἅπαντας τοὺς ὁμοεθνεῖς, κηρύττοντες εἰς αὐτοὺς τὸ παλαίφατον τῶν ἡμετέρων προγόνων λόγιον :

« Αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπερόχους ἔμμεναι ἄλλων,  
μηδὲ γένος πατέρων αἰσχυνέμεν, οἳ μεγ' ἀριστοὶ  
ἐγένοντο » . . .





## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

---

Πρόλογος . . . . .	Σελ.	3
Λόγος πρώτος . . . . .	»	5
Λόγος δεύτερος . . . . .	»	36
Λόγος τρίτος . . . . .	»	60
Λόγος τέταρτος . . . . .	»	82
Λόγος πέμπτος . . . . .	»	109
Λόγος έκτος . . . . .	»	134
Λόγος έβδομος . . . . .	»	180
Λόγος ογδοος . . . . .	»	204
Λόγος ένατος . . . . .	»	229
Λόγος δέκατος . . . . .	»	256

---